

XALQARO NORDIK UNIVERSITETI

**«O‘ZBEKISTON — 2030” STRATEGIYASINI
AMALGA OSHIRISH YO‘NALISHLARI VA
ISTIQBOLLARI YOSHLAR NIGOHIDA»
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYA**

Toshkent – 2024

<i>Normurodova S.B., Shodmonov R.G'. Til va marketing</i>	166
<i>Odilova D.O., Shodmonov R.G'. East asia counturies languages and cultures .</i>	171
<i>Nabiyeva N.A., Shodmonov R.G'. Til o'qitish usullari; o'rganilayotgan tillarni o'qitish uchun qo'llaniladigan usullar, til o'rganishning foydali tomonlari.....</i>	176
<i>Narzullayeva A.Sh., Shodmonov R.G'. Onlayn til o'rganish platformalari</i>	180
<i>Junaydullaxonova M.A., Shodmonov R.G'. Kitobxonlik va uning mohiyatini anglash</i>	184
<i>Yaxshiboyeva M.B., Shodmonov R.G'. Dunyo tillarining soni va turkiy til</i>	189

II SHUBA

<i>Абдалов А.Б. Роль развития рынка ценных бумаг в дальнейшем повышении инвестиционной привлекательности страны</i>	193
<i>Saidova I.X. Investitsion muhit va uni belgilovchi omillar (kambag'allik darajasi va o'zbekiston sharoitida unga ta'sir qiluvchi omillar.)</i>	199
<i>Sunnatullayeva M.G'. Aholi salomatligini ta'minlash bo'yicha islohotlar - xalq kelajagi uchun poydevor masalalari.....</i>	205
<i>Kenjayev N. Temuriyzoda shohruh mirzo hukumronligi davrida temuriylar saltanatida aholi salomatligini ta'minlash bo'yicha tabobat maktablarining faoliyati.....</i>	208
<i>Атаджанова А.У. Определить концентрированной системы в составе чёрный смородины выращиваемой в хорезмской области.....</i>	211
<i>Mohinur Sh.Sh., Shodmonov R.G'. Alohida ehtiyojga ega bo'lgan bolalarga inklyuziv ta'limning o'rni.....</i>	213
<i>Sobirjonova D., Shodmonov R.G'. Koxlear implant bolalar bilan olib boriladigan korreksion ishlar.....</i>	218
<i>Sayfullayeva F., Shodmonov R.G'. Bolalardagi senzitiv davr va nutq rivojlanishi</i>	222
<i>Xamidullayeva M.J., Shodmonov R.G'. Maxsus pedagogika va uning bo'limlari</i>	226
<i>Alieva F., Shodmonov R.G'. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar</i>	230
<i>Qurbonova K.A., Shodmonov R.G'. Bolalarda musiqani rivojlantirish.....</i>	234
<i>Komilova R.D., Shodmonov R.G'. Harakat tayanch a'zolarida buzilish bo'lgan bolalar</i>	237
<i>Turlibekova O., Shodmonov R.G'. Aqli zaif tushunchasi</i>	242
<i>Abdugafurova A., Shodmonov R.G'. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar....</i>	247
<i>Zayniddinova M.Sh., Shodmonov R.G'. Daun sindromli bolalar</i>	251

YANGI O'ZBEKSTONDA IJTIMOIIY DAVLAT BARPO ETISHDA IJTIMOIIY HUQUQNI TA'MINLASHNING HUQUQIIY ASOSLARI HAMDA TASHKILIIY MEXANIZMLARI

Mamadjanov Jamshidbek Nigmatulla o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti

“Davlat boshqaruvi huquqi” magistranti

mamadjanovjamshidbek@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu tezisda O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy davlat deb Konstitutsiya darajasida e'tirof etilgani, shuningdek mamlakatimizning ijtimoiy davlatchiligi, fuqarolarning ijtimoiy huquqlarini ta'minlash bo'yicha huquqiy asoslar va tashkiliy mexanizmlar yoritib berilgan hamda tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiy davlat, ijtimoiy huquq, fuqaro, ta'lim, strategiya, ijtimoiy siyosat, imkoniyat, mexanizm.*

Ijtimoiy huquqlar ijtimoiy davlatchilikning eng muhim xususiyatlaridan biri hisoblandi. Chunki ijtimoiy davlatning asosiy vazifasi fuqarolarning ijtimoiy huquqlarini amalga oshirish uchun shart-sharoit yaratishdan iborat hisoblanadi. Yangi O'zbekiston ijtimoiy davlatchilikni takomillashtirish yo'lidan bormoqda. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, 2023-yil mamlakatimiz va milliy qonunchiligimiz tarixida eng muhim yil sifatida tarixda qoldi, sababi aynan 2023-yilda yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini qabul qilish bo'yicha umumxalq referendumini o'tkazildi. Natijada, referendum natijalariga ko'ra yangi tahrirdagi konstitutsiyamiz qabul qilindi va O'zbekistonning 65 foizga yangilangan va ko'plab muhim normalar bilan “boyitilgan” bosh qomusimiz 1-maydan e'tiboran kuchga kirdi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, shu kunga qadar konstitutsiyaga jami 15 marta o'zgartish kiritilgan edi. Umumxalq referendum natijasida, bosh qomusdagi moddalar soni 128 tadan 155 taga, undagi normalar esa 275 tadan 434 taga oshdi. Ushbu yangi tahrirda qabul qilingan qabul qilingan konstitutsiyamizning 1-moddasida davlatchiligimizning asosiy normalari ifodalangan. Unga ko'ra “O'zbekiston — boshqaruvning respublika shakliga ega bo'lgan suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat.”[1] deb e'tirof etilgan.

Bunday yangi normalar kiritilishiga qadar O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy islohotlarni uzluksiz olib borayotgan demokratik hamda huquqiy davlat sifatida shakllanayotgan davlat edi. Buning asosiy qonunimizda belgilab qo'yilishi esa O'zbekistonning chinakam suverenitetga ega ekanligi, huquqiy, demokratik, ijtimoiy hamda dunyoviy davlat barpo qilish yo'lidan borayotganligidan dalolat beradi. Umuman olganda, o'zi ijtimoiy davlat nima? Ijtimoiy davlat tushunchasiga juda ham ko'plab ta'riflar mavjud hisoblanadi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2022-yil 20-iyunda Konstitutsiyaviy komissiya a'zolari bilan uchrashuvda “Asosiy qonunimizda “O'zbekiston – ijtimoiy davlat” degan tamoyilni mustahkamlashni taklif etaman. Chunki “inson qadri” tushunchasi “ijtimoiy davlat” tushunchasi bilan chambarchas

bog'liqdir. Ushbu g'oyaning tub negizida ham avvalo inson qadrini ulug'lash, insonga xizmat qilishdek olijanob maqsad mujassamdir", deb ta'kidlagan edi.[2] Ijtimoiy davlat mamlakatdagi har bir inson uchun ijtimoiy tenglik va adolat tamoyillari asosida munosib yashash sharoitini ta'minlaydigan, ijtimoiy tafovutlarni kamaytirish, muhtojlarga yordam berish bo'yicha samarali siyosat olib boradigan davlat modelidir.

Prezidentimiz ijtimoiy davlat tushunchasini izohlab, **“Ijtimoiy davlat bu, eng avvalo, inson salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun teng imkoniyatlar, odamlar munosib hayot kechirishiga zarur sharoitlar yaratish, kambag'allikni qisqartirish, demakdir”**, deb ta'riflagan edi.[3] O'zbekistonning ijtimoiy davlat sifatida e'tirof etilishi fuqarolarning ijtimoiy huquqlarining amalda ta'minlashi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining IX bobida fuqarolarning asosiy ijtimoiy huquqlari mustahkamlangan. Jumladan, fuqarolar ishsizlikdan himoyalani, kafolatlangan sifatli ta'lim olish, malakali tibbiy yordam xizmatidan foydalanishi mumkin. Jamiyatning ehtiyoymand qatlamlari, ya'ni bolalar, ayollar, qariyalar, nogironligi bo'lgan shaxslarni, migrantlar va ularning oila a'zolarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash davlatimiz ijtimoiy siyosatining muhim yo'nalishlarini tashkil etadi. Alohida ta'kidlash lozimki, davlatimiz byudjet mablag'larining asosiy qismi ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo'naltirilayotgani fikrimiz isboti bo'la oladi.

Bundan tashqari ijtimoiy siyosatni olib borish, uni rivojlantirish maqsadida bir qator strategik va muhim ahamiyatga ega bo'lgan normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan “2022 - 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi PF-60 sonli farmoni mamlakatimiz uchun keyingi yillarda ustuvor bo'ladigan eng muhim strategik yo'nalishlarni qamrab o'lgan. Bu qarorda Yangi O'zbekistonning ijtimoiy davlat masalalariga doir eng muhim maqsadlarni qamrab olgan. “Mamlakatimizni 2017 — 2021-yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi doirasida o'tgan davr mobaynida davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarini tubdan isloh etishga qaratilgan 300 ga yaqin qonun, 4 mingdan ziyod O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari qabul qilindi.[4]

2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot - strategiyasi amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarning hamda Harakatlar strategiyasining mantiqiy va uziviy davomi hisoblanadi. Misol uchun, uning “Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish” nomli to'rtinchi ustuvor yo'nalishida ijtimoiy davlat negizini tashkil etuvchi masalalarga alohida e'tibor qaratilgan. Bu ustuvor yo'nalish o'zida ijtimoiy hayotni takomillashitirish va fuqarolarning ijtimoiy huquqlar ro'yobga chiqarishga qaratilgna 33 ta maqsadni o'z ichiga qamrab oladi. Misol uchun 53-maqsadda “Aholi uchun majburiy ijtimoiy kafolatlarni ta'minlash, ehtiyojmand qatlamlarning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish”, 56-maqsadda “Aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmat sifatini oshirish, budjet mablag'laridan samarali foydalanish, tibbiy xizmatlarni markazlashtirish va aholini tibbiy sug'urtalash amaliyotini joriy qilish.” kabi ko'plab ijtimoiy siyosatni rivojlantirish hamda ijtimoiy huquqlarni amalga oshirish bo'yicha

muhim maqsadlar keltirilgan. Shuni alohida ta’kidlash lozimki, Konstitutsiyada davlatning ijtimoiy siyosati bilan bog’liq bo’lgan normalar 3 barobarga ko’paytirildi hamda ijtimoiy davlat modelini amalga oshirish mexanizmlarini takomillashtirish uchun mustahkam huquqiy asos yaratildi.

Bu normalarni quyidagich izohlashimiz mumkin: birinchidan, insonlarning munosib yashash shart-sharoitlariga ega bo’lish imkoniyati ta’minlandi; ikkinchidan, davlat ijtimoiy siyosati borasidagi majburiyatlari konstitutsiya darajasida belgilandi. Misol uchun: aholining bandligini ta’minlash, ishsizlikdan himoya qilish, kambag’allikni qisqartirish bo’yicha va boshqalar; uchinchidan, fuqarolarning asosiy ijtimoiy huquqlaridan hisoblangan kafolatlangan tibbiy xizmatdan foydalanish, ta’lim barcha shakllarini rivojlantirish, jumladan inklyuziv ta’lim bo’yicha normalar ham belgilandi; to’rtinchidan, jamiyatning ehtiyojmand qatlamlari bo’lgan bolalar, ayollar, qariyalar, nogironligi bo’lgan shaxslarni har tomonlama qo’llab-quvvatlashga oid yangi qoidalar o’rnatildi. Bundan tashqari, ijtimoiy huquqlarni real hayotda realizatsiya qilishda 2023-yil 11-sentyabrda O’zbekiston Respublikasi Prezidentining «O’zbekiston - 2030» strategiyasi to’g’risida»gi 158-son Farmoni ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bu farmon ijtimoiy huquqlarni ta’minlashning tashkiliy mexanizmlarini takomillashtirishda eng asosiy huquqiy asoslardan biri hisoblanadi.

Shuni alohida ta’kidlash lozimki, farmon bilan Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasini amalga oshirish jarayonida orttirilgan tajriba va jamoatchilik muhokamasi natijalari asosida ishlab chiqilgan «O’zbekiston – 2030» strategiyasi tasdiqlandi. Strategiyada ijtimoiy huquqlar amalga oshirish bo’yicha bir qator muhim maqsadlar ilgari surilgan. Xususan, 2026-yilga qadar kambag’allikni 2022-yilga nisbatan 2 barobarga, 2030-yilga qadar esa keskin qisqartirish; professional ijtimoiy xizmatlarni ko’rsatish tizimini tubdan takomillashtirish; nogironligi bo’lgan shaxslarni qo’llab-quvvatlash bo’yicha yangi tizimni yaratish hamda ular uchun qulay va maqbul muhitni yaratish va boshqalar.[5] Umuman olganda, farmonda quyidagi asosiy g’oyalar aks ettirilgan:

-barqaror iqtisodiy o’sish orqali daromadi o’rtachadan yuqori bo’lgan davlatlar qatoridan o’rin olish;

-aholi talablariga va xalqaro standartlarga to’liq javob beradigan ta’lim, tibbiyot va ijtimoiy himoya tizimini tashkil qilish;

-aholi uchun qulay ekologik sharoitlarni yaratish;

-xalq xizmatidagi adolatli va zamonaviy davlatni barpo etish;

-mamlakatning suvereniteti va xavfsizligini kafolatli ta’minlash.[6]

Xulosa qilib aytganda, *Yangi O’zbekistonda ijtimoiy davlat barpo etishda, avvalombor fuqarolarning ijtimoiy huquqlarini ro’yobga chiqarish masalasida O’zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi, Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi, “O’zbekiston – 2023” strategiyasi tashkiliy mexanizm vazifasi sifatida xizmat qiladi. Mamlakatimizda ijtimoiy davlatning huquqiy asoslari, bunday davlatni barpo qilish uchun ko’plab imkoniyatlarga ega hisoblanadi. Shuni alohida ta’kidlash lozimki, Yangi O’zbekistonning taraqqiyot*

strategiyasi mamlakatimizning keyingi yillarda ijtimoiy davlatni takomillashtirish uchun yo'l xaritasi sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy bazasining rasmiy veb-sayti: <https://lex.uz/docs/-6445145>
2. Yangilanayotgan Konstitutsiya. 100 savolga 100 javob. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti. – Toshkent. “Adolat” milliy huquqiy axborot markazi, 2023 yil. – 8-9 b.
3. https://uzbekembassy.com.my/uzb/news_press/jamiyat/ozbekiston_ijtimoiy_davlat.html
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022 — 2026-YILLARGA MO'LJALLANGAN YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYASI TO'G'RISIDA”gi PF-60-son farmoni. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy bazasining rasmiy veb-sayti: <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy bazasining rasmiy veb-sayti: <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
6. https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/uzbekiston_2030_strategiyasi_asosiy_goyalar

IQTISODIY JARAYONLARNI MODELLASHTIRISH VA RAQAMLASHTIRISHNING ILMIIY-USLUBIY ASOSLARI

O'tanazarova Yulduz Ravshan qizi¹

¹TerDU, Kompyuter tizimlari va ularning dasturiy ta'minoti yo'nalishi magistranti

Ilmiy rahbar: Abdug'aniyev Otabek Allajonovich²

*²I.f.d. (DSc), professor
Elektron pochta: otanazarovay@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy iqtisodiy va moliyaviy fanlarning modellashtirish jarayonlarni tasavvur qilish, hodisalarning yanada rivojlanishini bashorat qilish va zarur hollarda inqiroz holatlarining oldini olish uchun boshlang'ich parametrlarga tuzatishlar kiritish mumkin bo'lgan vosita sifatida faol foydalanish haqida bayon etilgan. Iqtisodiy jarayonlarni modellashtirish parametrlari va usullari bo'yicha bajarilishi lozim bo'lgan talablar ko'rib chiqilgan va asoslangan.